

Asia: VN/19831/2023

Työrauhalainsäädännön kehittäminen - luonnos hallituksen esitykseksi työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Voimassa oleva työrauhalainsäädäntö tarvitsee uudistamista ja on hyvä, että hallitusohjelmassa ilmaistaan tarve korjata nykyisen työrauhalainsäädännön suurimpia ongelmia. Se, että rajoitukset puuttuvat ja sanktiot ovat mitättömiä, ei ole ollut omiaan ehkäisemään ennalta lainvastaisia työtaisteluita. Liian vähälle huomiolle ovat jääneet yritysten kärsimät välittömät ja pidempiaikaiset liiketoimintavahingot, kuten kansainvälisen asiakkuuden menettäminen kilpailijalle, joka toimii maassa, jonka lainsäädäntö on ennustettavaa ja oikeasuhtaista. Liiketoiminnan menettäminen tarkoittaa usein myös työpaikkojen vähentymistä Suomessa.

Poliittiseen päätöksentekijään vaikutetaan äänestämällä ja edunvalvonnallisin toimin. Poliittiset työtaistelut kuitenkin kohdistuvat yrityksiin ja muihin työnantajiin, jotka myös kärsivät taloudelliset vahingot ja liiketoimintahaitat. Tämä on väärin suomalaisia yrityksiä kohtaan ja yksi syy, mikä vähentää Suomen houkuttelevuutta investointikohteena.

Samoin tukityötaistelussa vahinko aiheutuu ennen kaikkea omalle työnantajalle ja muille ulkopuolisille tahoille. Usein aiheutettu vahinko on kohtuuton kärsijälleen, kun sitä arvioidaan suhteessa työtaistelun tavoitteeseen.

Näissä tilanteissa vahingon kärsijällä ei ole keinoja ratkaista asiaa.

Myös laittomien työtaisteluiden tilanteessa oman työnantajan rooli on ollut vastaanottaa työtaisteluita ja kärsiä suuret vahingot. Sanktiot laittomienkin työtaisteluiden toimeenpanijoille ovat olleet mitättömiä aiheutettuihin suoriin vahinkoihin nähden.

Toivomme hallituksen myös pohtivan yhdenvertaisempaa lähestymistapaa myötätuntotyötaisteluiden osalta työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvilla työpaikoilla ja työpaikoilla, jotka ovat sen ulkopuolella. Sääntelyn tulisi olla yhdenvertaista ja samansisältöistä molemmissa ryhmissä.

Nykytilan ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arviointi

Laittomien työtaisteluiden osuus kaikista työtaisteluista on arvioitu alakanttiin. Pelkästään lakkoja tarkastellen vuodesta 2000 alkaen laittomia lakkoja on ollut 88 % kaikista lakoista.

Esitetyt muutostarpeet ovat oikeasuuntaisia, mutta jokseenkin varovaisia ottaen huomioon sen, että yritykset kilpailevat kansainvälisillä markkinoilla. Tämän vuoksi pelisääntöjen pitäisi kestää vertailu kilpailijamaihin.

Yleisperustelut - luvut 3-6

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamisvaihtoehdot

Ennustettavuuden parantuminen ja työmarkkinahäiriöriskien pienentyminen on oikeasuuntaista. Investointihalukkuus Suomeen ja suomalaisten yritysten kyky pitää asiakkaistaan kiinni paranee esitettyjen muutosten myötä jonkin verran.

Ehdotukset ovat kuitenkin varovaisia. Kaikkien poliittisten työtaisteluiden enimmäiskesto pitäisi olla korkeintaan muutama tunti.

Suhteettomien myötätuntotaisteluiden kiellon olisi tullut olla osittain laajempi. Laittomasta työtaistelusta yksittäiselle työntekijälle tuomittavan seuraamuksen käsitteleminen yleisessä tuomioistuimessa työtuomioistuimen sijaan on ongelmallista. Poliittisia työtaisteluita ja myötätuntotyötaisteluita koskeva ennakoilmoitusaika olisi perusteltua säätää saman pituiseksi kuin voimassa olevassa laissa säädetty ennakoilmoitusaika.

Työryhmän ehdotuksessa on tehty lakitekkinen kahtiajako, joka perustuu nykyisen työehtosopimuslain mukaiseen työrauhavelvollisuuteen. Työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvista säädettäisiin työehtosopimuslaissa ja työrauhavelvollisuuden ulkopuolisista puolestaan työriitojen sovittelusta annetussa laissa.

Ehdotukseen sisältyy tältä osin sisällölliset eroavaisuudet. Oikeus myötätuntotyötaisteluihin olisi laajempi työrauhavelvollisuuden ulkopuolella kuin työrauhavelvollisuuden piirissä. Tämä ei ole oikea

tai tarkoituksenmukainen linjaus, vaan sääntelyn tulee olla sisällöltään samanlainen molemmissa tilanteissa.

8 a§ [myötätuntotyötaistelun rajoitukset]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työrauhavelvollisuuden ulkopuolisia tilanteita koskevaa kieltoa ryhtyä suhteettomiin myötätuntotyötaisteluihin ei tule rajoittaa koskemaan vain sellaisia tapauksia, jolloin tuettavan työtaistelun tavoitteena ei ole työehtosopimuksen solmiminen. Koska myötätuntotyötaistelussa ei ole kysymys omaan työehtosopimukseen kohdistuvasta työtaistelusta, työehtosopimuslain mukaisen työrauhavelvollisuuden piiriin kuulumisella ei ole merkitystä, kun arvioidaan myötätuntotyötaistelun suhteettomuutta. Samat perusteet, jotka koskevat työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvien tahojen kieltoa ryhtyä kaikenlaisiin suhteettomiin myötätuntotyötaisteluihin, koskevat myös työrauhavelvollisuuden ulkopuolisia tahoja ja tilanteita, joissa työrauhavelvollisuus ei ole voimassa.

Ehdotuksen mukaan suhteettomuuden edellytyksenä olisi, että myötätuntotyötaistelusta aiheutuvat vahingolliset seuraukset pääriidan osapuolille olisivat ilmeisessä epäsuhteessa tuettavalla työtaistelulla tavoiteltavaan päämäärään nähden. Suhteettomuuden kriteeriä tulee madaltaa koska "ilmeisessä epäsuhteessa" on liian tiukka kriteeri ja voi vesittää lakiuudistuksen tarkoituksen nostamalla riman suhteettomuusarvioinnin osalta liian korkealle.

Arvioitaessa suhteettomuutta tulee kiinnittää huomioita myös siihen, minkälaista vahinkoa työtaistelu aiheuttaa riidan ulkopuolisille tahoille. Lähtökohtana tulisi mielestämme olla, että työtaistelutaistelu tulee kohdistaa vain tuettavan työtaistelun työnantajaosapuoleen ja mikäli ulkopuoliset joutuvat vahingonkärsijöiksi, myötätuntotyötaistelua olisi lähtökohtaisesti pidettävä suhteettomana.

Vuonna 2019 postialan myötätuntotaisteluissa olivat mukana AKT, JHL ja SMU. Satamat ja Suomen lipun alla olevat alukset lakossa ja aiheuttivat satojen miljoonien vahingot.

Tärkeää on todeta, että myös tuettavan työtaistelun työnantajaosapuolelle voi työtaistelusta aiheutua niin suurta ja kohtuutonta vahinkoa, että myötätuntotyötaistelua on pidettävä suhteettomana. Ulkopuolinen taho saattaa olla myös iso joukko kansalaisia, joille esimerkiksi joukkoliikenteen pysähtyminen aiheuttaa haittaa ja vahinkoa.

8 b § [Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittisiin työtaisteluihin ehdotetaan 24 tunnin enimmäiskestoja. Nykyiseen poliittisten työtaisteluiden rajoittamattomaan kestoaikaan nähden tämä on toki parannus, mutta aikaa on pidettävä edelleen liian pitkänä. Lisäksi on huomattava, että todellisuudessa työtaisteluiden vaikutukset ulottuvat huomattavasti pidemmälle aikavälille ja työnseisauksen jälkivaikutuksineen on omiaan aiheuttamaan työnantajalle suurta vahinkoa. Esimerkiksi lentoliikenteessä 24 tunnin poliittinen työnseisaus aiheuttaa useiden miljoonien vahingon ja lentoliikenteen maapalveluihin kohdistuneen 13 tunnin työnseisauksen vahinkojen ja haittojen selvittely kesti noin viikon verran.

Palvelualoilla työtaisteluiden vaikutukset usein myös sumppuuntuvat. Esimerkiksi, jos lossit eivät kulje 24 tuntiin, rekat eivät välttämättä mahdu seuraaviinkaan vuoroihin, jolloin vaikutukset näkyvät pitkälle. Tätä kautta kerrannaisvaikutukset ulottuvat logistiikan puolelle, kun esim. rahti myöhästyy. Sama vaikutus saattaisi olla esim. laivojen luotsauksella, jos laivat eivät 24 tuntiin pääse satamaan eikä satamasta pois. Tällä on jälleen kerrannaisvaikutusta satamiin ja logistiikkaan.

Suorien TV-lähetysten rakentaminen kestää tyypillisesti 3 päivää. Jos tähän aikajanaan sijoittuu 24 tunnin poliittinen lakko ja rakentamista ei pystytä etukäteen esim. tilavarauksista johtuen aikaistamaan, niin on mahdollista, että 24 tunnin lakolla on pidempiaikaisia vaikutuksia TV-lähetysten toteutumiseen. Koko suora TV-lähetys saattaa sen takia jäädä toteutumatta.

Jos lentokentän turvatarkastus on kiinni 24 tuntia, matkustajat eivät pääse koneisiin. Tällöin ruuhkan purkamiseen menee huomattavasti aikaa. Tällaisella lakolla on myös kerrannaisvaikutuksia muihin lentokentän palveluihin yhden keskeisin toiminnon ollessa lakon vuoksi kiinni.

Myös teollisuudessa esimerkiksi teknisen huollon ja kunnossapidon kohdalla 24 tunnin työnseisaus voi johtaa koko tuotantolaitoksen alasajoon.

Poliittisten työtaisteluiden enimmäiskeston pitäisi olla selvästi lyhyempi, korkeintaan muutaman tunnin pituinen.

Työryhmän ehdotuksen mukaan 24 tunnin enimmäiskesto koskisi vain työnseisauksia. Muut poliittiset työtaistelut saisivat kestää jopa kaksi viikkoa. Tämä ehdotus johtaisi erittäin suuriin vahinkoihin yrityksissä. Käytännössä muut työtaistelut ovat hyvin helposti vaikutuksiltaan työnseisaukseen rinnastuvia, vaikka ne onkin toteutettu eri tekniikalla. Esimerkiksi lentoliikenteessä jo vuoronvaihto- tai ylityökielto voi johtaa lennon perumiseen ja rautatiealalla vuoronvaihtokiello aiheuttaa junien perumisia, koska sairaustapauksia ei voida sijaistaa ja vuoroja vaihtaa. Tuolloin lopputulos on sama kuin työnseisauksella.

Lumimyrskyjen aikana puita kaatuu sähkölinjojen päälle. Tällöin sähkölinjoja korjataan myrskyn aikana ja sen jälkeen ylitöillä, jotta linjat saataisiin mahdollisimman pian kuntoon ja sähkölinjat toimiviksi. Ylityökielto voi vaarantaa myrskytuhojen korjauksen ja tämän seuraukset voivat olla erittäin vakavat sähköjen ollessa poikki.

Poliittisia työtaisteluita koskevan aikarajoituksen pitäisi koskea ehdottomasti samalla tavoin kaikkia työtaistelun muotoja.

Myötätuntotyötaisteluita koskevissa säännösehdoituksissa oleva edellytys, jonka mukaan yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien palvelujen ja toimintojen jatkuminen on turvattava työtaistelun aikana, tulisi laajentaa koskemaan myös poliittisia työtaisteluita. Esimerkiksi raideliikenteen, satamien, lentoliikenteen, huolinnan, maksuliikenteen, vartiointin, tietoliikenteen, sähköalan ja postialan toimivuus on tärkeää kaikissa oloissa ja niillä osaltaan turvataan huoltovarmuutta.

Pyydämme myös tarkentamaan esitystä siten, ettei poliittisten työtaisteluiden enimmäiskesto koskevien rajoitusten kiertäminen pilkkomalla ole mahdollista esimerkiksi niin, että keinotekoisesti asiat pilkotaan erilaisten ryhmien toimeenpanemiin samaa asiaa koskeviin työtaisteluihin.

9 § [Hyvityssakko]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työryhmän ehdotuksen mukaan lainvastaisen työtaistelun seuraamuksena tuomittavan hyvityssakon vähimmäismäärä olisi 10.000 euroa ja enimmäismäärä 150.000 euroa. Pidämme ehdotusta kannatettavana. On kuitenkin erittäin tärkeää, että hyvityssakkojen tason nostaminen heijastuu täysimääräisesti myös oikeuskäytäntöön ja että oikeudenkäyttö on ripeää.

Tammikuussa 2023 AKT:n matkustamahenkilöstön laitton lakko aiheutti 5 miljoonan euron vahingot. Tuomittu hyvityssakko AKT:lle oli 5.000 euroa ja ammattiosastolle 3.000 euroa.

Työntekijälle tuomittavasta 200 euron hyvityksestä esitetään säädettäväksi työsopimuslaissa. Tämän seurauksena hyvitys tuomittaisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä työtuomioistuimessa. Tämä ratkaisu ei ole tyydyttävä työehtosopimuslain mukaisen työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvien osalta, koska lainvastaiseen työtaisteluun osallistuneita työntekijäliittoja ja ammattiosastoja koskevat työrauhajutut käsitellään työtuomioistuimessa.

Ei ole tarkoituksenmukaista, että osa saman työtaistelun seuraamuksista tuomittaisiin työtuomioistuimessa ja osa puolestaan yleisessä tuomioistuimessa.

Samoin työryhmän ehdotuksen muotoilu, jonka mukaan nimenomaan työnantajan tulee antaa työntekijälle tieto työtaistelun lainvastaisuudesta, on huonosti harkittu. Vaikka tieto työtaistelun lainvastaisuudesta onkin hyvityksen tuomitsemisen edellytys, ei ole olennaista, mitä kautta työntekijä on tiedon saanut.

10 § [Hyvityssakkoon tuomitseminen]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vaikka hyvityssakkojen enimmäismäärää nousee, on huolehdittava, että hyvityssakko voidaan tuomita useamman kerran, jos lainvastainen työtaistelu jatkuu työtuomioistuimen tuomiosta huolimatta. Samalla on huolehdittava, että lainvastaisia työtaisteluita koskevat oikeudenkäynnit pystytään hoitamaan työtuomioistuimessa viivytyksettä.

Lakiin lisättävät otsikoinnit

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ei lausuttavaa

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ei lausuttavaa

7 § Ilmoitus työnseisauksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Kannatamme työnseisauksia koskevan ennakoilmoitusvelvollisuuden laajentamista koskemaan myös myötätuntotyötaisteluita ja poliittisia työtaisteluita. Ennakoilmoitusajan tulisi kuitenkin olla 14 päivää, koska sillä mahdollistetaan riittävän ajan antaminen työnantajalle varautua tulevaan työnseisaukseen. Poliittisten ja myötätuntotyötaisteluiden kohdalla varsinaisen riidan ulkopuolisilla työnantajilla ei pääsääntöisesti ole mahdollisuutta vaikuttaa itse pääasiaan. Tämän vuoksi edellä mainittua 14 päivän pituista varautumisaikaa on pidettävä kohtuullisena.

8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ks edellä lausuttu

8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ks edellä lausuttu

8 c § Työtaisteluoikeus virkasuhteessa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ei lausuttavaa

18 a § Hyvitys

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ks edellä lausuttu

18 b § Hyvityksen rahamäärän tarkistaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ei huomauttamista

3 luvun 6 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työntekijälle tuomittava 200 euron hyvitys tuomittaisiin ehdotuksen mukaan yleisessä tuomioistuimessa eikä työtuomioistuimessa. Tämä ratkaisu ei ole tyydyttävä työehtosopimuslain mukaisen työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvien osalta, koska lainvastaiseen työtaisteluun osallistuneita työntekijäliittoja ja ammattiosastoja koskevat työrauhajutut käsitellään työtuomioistuimessa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että osa saman työtaistelun seuraamuksista tuomittaisiin työtuomioistuimessa ja osa puolestaan yleisessä tuomioistuimessa.

Ehdotus siitä, että työnantajan tulee antaa työntekijälle tieto työtaistelun lainvastaisuudesta, on mielestämme huono. Olennaista on, että työntekijällä on tieto työtuomioistuimen tuomiosta. Merkitystä ei tulisi olla sillä, kuka tiedon on antanut tai mistä se on saatu.

4 luvun 9 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ks edellä lausuttu

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työehtosopimuslain muuttamisesta annettavaan lakiin esitetään siirtymäsäännöstä, jonka mukaan työehtosopimukseen, joka on tehty ennen lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Siirtymäsäännöksen tarvetta perustellaan lausuttavana olevan luonnoksen sivulla 79 sillä, että ehdotukset laajentaisivat työrauhavelvollisuutta ja rajoittaisivat myötätuntotyötaisteluoikeuden ja poliittisten työtaisteluoikeuksien käyttöä ja myös tehostaisivat seuraamusjärjestelmää. Tämän vuoksi esityksessä katsotaan, että siirtymäsäännös on tarpeellinen olemassa olevien työehtosopimusten sopimusosapuolten ja työehtosopimukseen sidottujen asemaan vaikuttavien muutosten johdosta. Lisäksi sivulla 95 todetaan, että ehdotus sisältää siirtymäsäännöksen eikä ehdotuksella siten puututtaisi taannehtivasti työehto-sopimusosapuolten omaisuudensuojaan.

Mielestämme siirtymäsäännökselle ei ole perusteita, eikä se käsityksemme mukaan vastaa myöskään aiempaa traditiota esimerkiksi työehtosopimuslakiin tehdyissä muutoksissa. Emme myöskään ymmärrä, miksi siirtymäsäännös olisi tarpeellinen olemassa olevien työehtosopimusten osapuolten tai sopimukseen sidottujen aseman vuoksi. Myös viittaus sopijaosapuolten omaisuudensuojaan herättää tässä yhteydessä hämmennystä.

Käsittääksemme ehdotuksessa ei pääsääntöisesti puututa työehtosopimusten sisältöön. Sopimuksissa on ylipäänsä varsin harvoin määräyksiä poliittisista tai myötätuntotyötaisteluista. Silloinkin mahdolliset rajoitukset voivat koskea vain sopimuksen tehneitä osapuolia. Myös hyvityssakkoja koskevat määräykset ovat harvinaisia. On vaikea nähdä siirtymäsäännöksen käytännön relevanssia. Sen sijaan se lykkäisivät uudistusten voimaantuloa tarpeettomasti.

On myös huomattava, että esityksen mukaan poliittiset työtaistelut olisivat kiellettyjä siitä riippumatta, onko työehtosopimus voimassa tai minkä sisältöinen se on. Myöskään myötätuntotyötaistelut eivät koske omaa työehtosopimusta. Lisäksi jatkossakin työehtosopimukseen kohdistuvat työtaistelut olisivat kiellettyjä. Näilläkin perusteilla yhteyttä työehtosopimusten sopijaosapuolten asemaan tai omaisuudensuojaan on vaikea nähdä.

Katsomme, että kaikkien uusien säännösten tulee tulla kaikilta osin voimaan lainmuutosten voimaantulopäivänä.

Ääri Minna
Palvelualojen työnantajat Palta ry.